

1082-54

Bedrijventerrein Linderveld
Toetsing aan het afwegingskader
van de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet

documentnr. 04317-R-712
14 januari 2002

Auteur(s)
C. Schellingen

Opdrachtgever

Gemeente Deventer
Sector Economie en Vastgoed
t.a.v. dhr. O.E. de Vries
Postbus 5000
7400 GC DEVENTER

datum vrijgave

14-1-2002

beschrijving revisie

definitief rapport

goedkeuring

i.o.
R. Bronckers

vrijgave

L. Ruita

	Inhoud	Blz.
1	Aanleiding en achtergrond van dit rapport	2
1.1	Doel van dit rapport	2
1.2	Wat omvat het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn?	2
1.3	Consequenties van nationaal natuurbeleid en -wetgeving	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Stappen conform afwegingskader Habitatrichtlijn	6
2.1	Zijn er significante effecten op beschermde soorten te verwachten	6
2.2	Alternatieve oplossingsrichtingen voor de voorgenomen activiteit	9
2.3	Aantonen van de dwingende redenen van groot openbaar belang	15
2.4	Mitigatie en compensatie	17
3	Conclusie	19
4	Geraadpleegde literatuur	20

1 Aanleiding en achtergrond van dit rapport

De gemeente Deventer is voornemens een de locatie Linderveld (voorheen Colmschate-Noord genoemd) te bestemmen als bedrijventerrein. In het kader van de besluitvorming hierover is het vanwege het mogelijk vóórkomen van bedreigde en / of beschermde plant- en diersoorten noodzakelijk de verschillende afwegingskaders van het internationale en nationale natuurbeschermingsrecht en -beleid afwegingskader uit de natuurwetgeving te doorlopen.

Internationaal spelen de beschermingsformules uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn een rol, nationaal het Structuurschema Groene Ruimte, de Natuurbeschermingswet, het Besluit beschermde inheemse soorten en de Flora en Faunawet.

De milieueffectrapportage is in dit geval niet het meest geschikte kader om de consequenties van de effecten van de voorgenomen activiteit op de (Europees) beschermde natuurwaarden inzichtelijk te maken, aangezien het gaat om een inrichtings-MER, dat op grond van jurisprudentie niet voldoende zou zijn¹.

De Vogel- en Habitatrichtlijn vereisen (ook) de strikte bescherming van een aantal soorten in het totale (natuurlijke) verspreidingsgebied (soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn). Het is van groot belang hier in de besluitvorming over nieuwe ingrepen vanaf het begin rekening mee te houden.

1.1 Doel van dit rapport

Doel van dit rapport is antwoord te geven op de vragen:

“Wat zijn de consequenties van de voorgenomen activiteiten op beschermde soorten, genoemd in de Vogel- en Habitatrichtlijn en in de Natuurbeschermingswet, die zich in het studiegebied bevinden?”

“Zijn er alternatieven voor de voorgenomen activiteit aanwezig die geen negatieve effecten hebben op beschermde soorten?”

“Wat is het maatschappelijk belang en de noodzaak van de voorgenomen activiteit?”

1.2 Wat omvat het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn?

De internationale regel- en wetgeving inzake de natuurlijke flora en fauna is vastgelegd in de Europese Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG). Het doel van de Habitatrichtlijn is instandhouding van natuurlijke habitats in de gebieden die als Speciale Bescherming Zone (SBZ) zijn aangewezen (art. 6) en bescherming van soorten (art. 12). De richtlijn draagt bij aan de realisatie van het Verdrag van Bern (Besluit 82/72/EEG) en andere verdragen en is afgestemd op de Vogelrichtlijn (79/409/EEG). De Vogelrichtlijn heeft tot doel de in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden doeltreffend te beschermen.

Inzake de *gebiedsbescherming* heeft de Habitatrichtlijn een afwegingskader geformuleerd waaraan de voorgenomen activiteit kan worden getoetst. De te doorlopen stappen

¹ ABRS, 27 april 2000, AB 2000, 303

zijn voor de volledigheid (en omdat ze vergelijkbaar zijn met de te doorlopen stappen in het kader van de soortbescherming) weergegeven in het tekstkader 'Afwegingskader uit de Habitatrichtlijn inzake gebiedsbescherming'. Voor het project 'Bedrijventerrein Linderveld' zijn effecten op speciale beschermingszones niet aan de orde. Er ligt geen SBZ in het invloedsgebied.

Afwegingskader uit de Habitatrichtlijn inzake gebiedsbescherming

Het derde lid van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (en door artikel 7 ook van toepassing op de Vogelrichtlijn) bepaalt op welke wijze ingrepen in de speciale beschermingszone van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn moeten worden beoordeeld.

- ◆ Voor elk plan of project dat significante gevolgen voor een speciale beschermingszone kan hebben dient eerst, dat wil zeggen voordat de ingreep plaatsvindt, een passende beoordeling te worden gemaakt.
- ◆ Het bevoegd gezag mag slechts toestemming voor de ingreep geven, nadat met zekerheid is vastgesteld dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast (het zogenaamde voorzorgbeginnel).
- ◆ Een plan of project met negatieve gevolgen voor een speciale beschermingszone dat geen betrekking heeft op prioritaire soorten, mag bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, slechts worden gerealiseerd om dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- ◆ Bij schade aan het gebied of aan soorten dienen compenserende maatregelen te worden getroffen, zodat de algehele samenhang van de Europese ecologische hoofdstructuur (Natura 2000) en nationale ecologische hoofdstructuur (EHS) verzekerd blijft.
- ◆ Wanneer sprake is van een ingreep met negatieve gevolgen voor een speciale beschermingszone met prioritaire habitats en/of soorten of voor prioritaire soorten, kunnen slechts argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid, of met voor het milieu wezenlijke effecten dan wel na advies van de Europese Commissie om andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden toegestaan.

De *soortbescherming* van de Habitatrichtlijn heeft betrekking op de strikt beschermde dier- en plantensoorten die in bijlage IV van de richtlijn worden opgesomd. Ook verplichtingen inzake de soortbescherming op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Vogelwet en Natuurbeschermingswet komen grotendeels overeen. Van deze verboden kan ontheffing worden verleend onder de voorwaarde dat er voor de schadetoebrengende activiteit geen andere bevredigende oplossing bestaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (artikel 12, 16 Habitatrichtlijn, artikel 2 Ontheffingenbesluit Natuurbeschermingswet). Voor beschermde soorten dient een vergelijkbaar afwegingskader te worden als het afwegingskader dat geformuleerd is voor de speciale beschermingszones (zie tekstkader) [Europese Gemeenschappen, 2000].

Het afwegingskader inzake gebiedsbescherming (uit de Habitatrichtlijn) is ook van toepassing op Vogelrichtlijngebieden. Voor het afwegingskader inzake de soortbescherming is dit minder eenduidig opgenomen. In het licht van de beschermingsdoelstellingen van de Vogelrichtlijn is echter aangenomen dat ook dient gekeken te worden naar de beschermde soorten uit de Vogelrichtlijn die op de locatie voorkomen.

Op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn dient ook ten aanzien van beschermde vogels en andere diersoorten en beschermde planten die voorkomen buiten speciale beschermingszones, een afweging gemaakt te worden. In dit rapport zijn de stappen van het afwegingskader doorlopen. Een aantal onderwerpen uit het afwegingskader zijn reeds beschreven in het rapport 'Probleem- en doelstelling' [Oranjewoud, 2001a] en/of in het MER 'bedrijventerrein Linderveld' [Oranjewoud, 2001b]. In deze gevallen is verwezen naar het desbetreffende hoofdstuk van de rapporten en is in dit rapport alleen de conclusie kort weergegeven.

1.3 Consequenties van nationaal natuurbeleid en -wetgeving

Om niet alleen de consequenties van het Europese natuurbeleid weer te geven wordt in deze paragraaf nog kort ingegaan op nationaal natuurbeleid en -wetgeving. Op nationaal niveau is het natuurbeschermingsbeleid ten aanzien van *gebieden* neergelegd in de Planologische Kernbeslissing Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en in de Natuurbeschermingswet voor wat betreft de (staats)natuurmonumenten.

Structuurschema Groene Ruimte

In het SGR is een netwerk van waardevolle kerngebieden, ecologische verbindingen en natuurontwikkelingsgebieden opgenomen, die dienen te worden beschermd, de zogenaamde Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De beschermingsformules voor de onderscheiden gebieden in de EHS zijn niet volledig gelijk. De zwaarste beschermingsformule – het 'nee, tenzij-principe' – is van toepassing op kerngebieden, gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden en kleinere natuurgebieden buiten de EHS, die als zodanig zijn aangewezen door Provinciale Staten, of die als zodanig zijn aangewezen in het streekplan, of onder de werking van de Natuurbeschermingswet vallen, of zijn vastgelegd in een bestemmingsplan. Voor ecologische verbindingzones geldt een minder stringente beschermingsformule. Het beleid voor deze gebieden is erop gericht de verbindingzones te realiseren die de verbinding, migratie en uitwisseling van soorten tussen en binnen kerngebieden mogelijk maakt.

Afwegingskader uit het Structuurschema Groene Ruimte

De toepassing van de beschermingsformule uit het SGR voor de kerngebieden en de natuurontwikkelingsgebieden vindt plaats volgens een stappenschema, waarin drie stappen centraal staan:

1. Is er sprake van aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden, of (ingeval van nog niet gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden) van het onomkeerbaar verloren gaan van ontwikkelingsmogelijkheden?
2. Is er sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang?
3. Kan de activiteit elders op een andere manier worden gerealiseerd?

Het compensatiebeginsel maakt strikt genomen geen onderdeel uit van de beschermingsformule uit het SGR. Het compensatiebeginsel geldt ook niet voor alle gebiedscategorieën met een beschermingsformule. Volledigheidshalve wordt compensatie als vierde stap toegevoegd:

4. Wat zijn de mogelijkheden voor compensatie indien ook na mitigeren aanwijsbare schade optreedt?

In het MER 'bedrijventerrein Linderveld' en het achtergrondrapport 'Probleem- en doelstelling' en is aangegeven dat noch de locatie Linderveld, noch de vier andere potentiële locaties, deel uitmaken van de (provinciale) Ecologische Hoofdstructuur. De effecten op andere ecologische relaties zijn in beide rapporten in beeld gebracht.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet bevat richtlijnen voor het omgaan met beschermde (staats)natuurmonumenten. Daarnaast bevat de Natuurbeschermingswet (artikel 22) ook lijsten met beschermde plant - en diersoorten, en verbodsbepalingen om beschermde diersoorten te vangen of te doden, of zijn nest of hol te verstoren dan wel te beschadigen. De lijsten zijn geactualiseerd door middel van het Besluit bescherming inheemse dier- en plantensoorten [Staatsblad, 564 09-09-1998]. Via een ontheffingsstelsel is het mogelijk hiervan af te wijken.

In het kader van de Natuurbeschermingswet is zowel in het rapport 'Probleem- en doelstelling' als in het MER 'bedrijventerrein Linderveld' aangegeven in hoeverre de effecten ook beschermde soorten in het kader van de Natuurbeschermingswet betreffen. Dit is ook belangrijk voor het vaststellen van eventueel benodigde compensatie en het opstellen van een ontheffingsaanvraag. Deze informatie is ook opgenomen in het voorliggende rapport.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Na de afbakening van de doelstelling van dit rapport, de beschrijving van het verband tussen het nationale en Europese en internationale beleid en de toelichting op het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn (allemaal in dit hoofdstuk) wordt de toets van de voorgenomen activiteit 'aanleg van het bedrijventerrein Linderveld' aan het afwegingskader van de Habitatrichtlijn (inclusief de afweging voor beschermde soorten in het kader van de Natuurbeschermingswet) beschreven. Dat gebeurt in verschillende stappen. De consequenties voor beschermde soorten die in het studiegebied voorkomen, worden beschreven en vervolgens wordt het afwegingskader van de Habitatrichtlijn stapsgewijs doorlopen (mogelijke alternatieven, zwaarwegend maatschappelijk belang en mitigatie en compensatie).

Dit rapport vormt samen met het MER een belangrijk deel van de documenten ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Linderveld.

2 Stappen conform afwegingskader Habitatrichtlijn

In dit hoofdstuk worden de verschillende stappen doorlopen waaruit het afwegingskader van de Habitatrichtlijn is opgebouwd:

- stap 1: zijn er significante effecten voor de soorten te verwachten? (paragraaf 2.1);
- stap 2: zo ja, dan moet worden nagegaan of er alternatieve mogelijkheden zijn om de voorgenomen activiteit te realiseren (paragraaf 2.2);
- stap 3: aantonen van groot openbaar belang (paragraaf 2.3);
- stap 4: mitigatie en compensatie van effecten (paragraaf 2.4).

2.1 Zijn er significante effecten op beschermde soorten te verwachten

De eerste stap omvat het nagaan of er significante effecten te verwachten, uitgaande van het voorzorgsprincipe (uitgaan van 'worst case').

Waargenomen beschermde soorten op de locatie Linderveld

Op de locatie Linderveld zijn geen plantensoorten geïnventariseerd die opgenomen zijn in de Habitatrichtlijn. Wel zijn er beschermde soorten in het kader van de Natuurbeschermingswet (en/of nieuwe flora- en faunawet) waargenomen; zwanebloem, gewone dotterbloem, grasklokje en koningsvaren. [FLORON, 2001]. Deze soorten staan niet op de Rode lijst van plantensoorten. Ze behoren tot de categorie 'thans niet bedreigd'.

Op de locatie Linderveld zijn evenmin amfibieën waargenomen die opgenomen zijn in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Er komen alleen algemene amfibieënsoorten voor die wel beschermd zijn volgens het besluit beschermde inheemse dier- en plantensoorten (Natuurbeschermingswet) en ook volgens de nieuwe flora- en faunawet. Het betreft de gewone pad, de bruine kikker en kleine watersalamander. Deze soorten staan niet op de Rode lijst. Ze behoren tot de categorie 'thans niet bedreigd'.

Van de voorkomende zoogdieren zijn de egel beschermd volgens de Natuurbeschermingswet evenals de vleermuizen. De vleermuizen zijn ook opgenomen in de bijlage 4 van de Habitatrichtlijn (zie Tabel 1). Het betreffen geen prioritaire soorten². Boven het Overijsselsch Kanaal zijn ook Meervleermuizen (prioritaire soort - bijlage 2 en 4 van de Habitatrichtlijn - bijlage 2 van de conventie van Bern) waargenomen. Deze soort is niet waargenomen op de locatie zelf [Verheggen, 2000/Verboom & Mertens, 2001]. In de omgeving van de locatie komen geen verblijfplaatsen van deze soort voor en het foerageergebied bestaat voornamelijk uit bredere watergangen, zodat niet de locatie Linderveld maar het Overijsselsch Kanaal een geschikt foerageergebied voor deze soort vormt. De vliegroutes tussen de verblijfplaatsen en de jacht(foerageer)gebieden bestaan uit kanalen en brede watergangen of lijnvormige opgaande beplanting zoals houtwallen. De aanwezigheid van bebouwing of verlichting lijkt hierbij niet of nauwelijks van invloed [Limpens et al., 1997].

² Prioritaire soorten zijn bedreigde soorten waarvoor de Europese Unie bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun verspreiding binnen de EU ligt).

Tabel 1: Status van de waargenomen vleermuizen in natuurbeleid en -wetgeving
[Verheggen, 2000/Verboom & Mertens, 2001]

Nederlandse naam	EG-Habitat-richtlijn	Rode lijst	NBW	Conv. van Bern
Baardvleermuis 1)	Bijlage 4	TNB 2)	X	Bijlage 2 4)
Franjestaart 1)	Bijlage 4	KW	X	Bijlage 2
Gewone grootoorvleermuis	Bijlage 4	TNB	x	Bijlage 2
Gewone dwergvleermuis	Bijlage 4	TNB	X	Bijlage 2
Laatvlieger	Bijlage 4	TNB	X	Bijlage 2
Ruige dwergvleermuis	Bijlage 4	TNB	X	Bijlage 2
Rosse vleermuis	Bijlage 4	TNB	X	Bijlage 2
Watervleermuis	Bijlage 4	TNB	X	Bijlage 2

1) In het onderzoek van Verboom & Martens (2001) was het niet duidelijk of de waargenomen *Myotis* sp. Een baardvleermuis of een franjestaart betrof

2) niet opgenomen als rode lijst soort maar wel vermeld in het basisdocument voor de rode lijst, in dit basisdocument zijn enkele gevoelige soorten opgenomen die niet op de officiële lijst zijn vermeld

3) Habitatrichtlijn (= FFH-richtlijn): Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna

Bijlage 2: soorten waarvoor de aanwijzing van speciale gebieden vereist is

Bijlage 4: soorten die strikte bescherming vereisen

4) Conventie van Bern: bijlage 2: strikt beschermde soorten

Waargenomen beschermde Vogelrichtlijn-soorten op de locatie Linderveld

Op de locatie Linderveld zijn geen soorten aangetroffen die op bijlage I van de Vogelrichtlijn voorkomen [Oranjewoud, 2001b].

De voorgenomen activiteit betreft de aanleg van een bedrijventerrein

Op de locatie Linderveld heeft de gemeente Deventer het voornemen om een bedrijventerrein aan te leggen. De gemeente Deventer doorloopt daarvoor een m.e.r.-procedure opgestart. Daarin hebben de uitgangspunten, randvoorwaarden (onder ander duurzaamheidsdoelstellingen) en de gebiedskarakteristieken en -waarden in een iteratief proces geleid tot één alternatief, het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) dat tegelijkertijd het voorkeursalternatief is. Voor de beschrijving van de voorgenomen activiteit wordt verwezen naar hoofdstuk 6 van het MER.

Te verwachten negatieve effecten op beschermde soorten

Planten

De beschermde waterplanten (zwanebloem en dotterbloem) blijven waarschijnlijk behouden. De Soest- en Zandwetering blijven behouden en de Lettelerleide wordt omgelegd. Ook de kans dat de bossoort koningsvaren behouden blijft, is groot omdat de meeste bosjes en ook bomenrijen in het plan worden ingepast. Een aantal groeiplaatsen van de graslandsoort grasklokje gaat mogelijk verloren door de aanleg van het bedrijventerrein. Aangezien deze soort in meer km-hokken is waargenomen, is er kans dat deze soort zich opnieuw vestigt in nieuw aangelegde bermen.

Amfibieën

De beschermde, maar in Nederland algemene amfibieënsoorten verliezen een klein deel van hun leefgebied. De Soest- en Zandwetering blijven echter volledig behouden en de Lettelerleide wordt omgelegd. Het effect op het verspreidingsgebied van deze algemene soorten en op de kwaliteit van de locatie als leefgebied en verbindingzone tussen andere leefgebieden is derhalve zeer klein.

Zoogdieren

Er is geconstateerd dat er beschermde vleermuissoorten voorkomen op de locatie (evenals de beschermde egel). Daarom dient te worden bepaald of er voor deze soorten

significante effecten te verwachten zijn. Bij significante effecten worden geen statische significante effecten bedoeld. Uitgaande van het voorzorgsbeginsel moet bij onzekerheid vooral geredeneerd worden vanuit de beschermingsdoelstellingen. Dit betekent dat bij de effectbeschrijving wordt aangegeven dat er effecten zijn, ook als hierover slechts een vermoeden bestaat (een worst-case benadering).

De effecten voor vleermuizen van de aanleg van het bedrijventerrein bestaan uit het verlies van het gebied als foerageergebied, verblijfplaats en vliegroute. De beuken en eiken langs de Oerdijk, die mogelijk in de nazomer en herfst fungeren als paarplaats voor rosse vleermuizen, blijven behouden.

Art. 16 lid 1 van de Habitatrictlijn zegt het volgende over significante effecten op soorten: voorwaarde dat de afwijking geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Het moet bij de bepaling van de significante effecten gaan om gevolgen die van betekenis zijn in het licht van de beschermingsdoelstellingen van de richtlijnen. Bij het bepalen van de ernst van de geconstateerde negatieve effecten moet worden nagegaan of deze een invloed hebben op de populatie van de betrokken soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied [Bel & Cleton, 2001].

Door de aanleg van het bedrijventerrein neemt het natuurlijk verspreidingsgebied van de betrokken soorten af met een relatief kleine oppervlakte. De meeste soorten zijn echter aangetroffen op plekken die bij de inrichting van het gebied conform het MMA behouden zullen blijven, zoals de Oerdijk en de Schooldijk. Ook het foerageergebied langs deze wegen blijft behouden. De twee andere waardevolle wegen, de Baarlermarsweg en de Grondhuisweg en het aangrenzende foerageergebied, blijven gedeeltelijk behouden.

Volgens Verboom & Mertens heeft de locatie Linderveld de kwaliteit van een kerngebied voor vleermuizen (niet te verwarren met de term kerngebied in de Ecologische Hoofdstructuur waarvoor het 'nee-tenzij'-principe geldt, dit principe geldt echter ook voor habitatrictlijn soorten zie art. 16 lid 1 Habitatrictlijn). Dit betekent dat het een waardevol gebied is voor vleermuizen. Er is in het kader van dit onderzoek niet gekeken naar het voorkomen van vleermuizen in de omgeving van de locatie (m.u.v. een vermelding van een verblijfplaats van laatvliegers ten oosten van de locatie), en dus ook niet naar effecten voorgenomen activiteit op mogelijke vleermuizen in de omgeving. De effectbeschrijving is wel uitgevoerd in het kader van het MER. Op basis van de landschapsstructuur van de omgeving van Linderveld (kleinschalig cultuurlandschap met talrijke kleine en grotere bosjes, lijnvormige wateren, oude loofbomen voor boombewonende soorten, boerderijen en bebouwingskernen voor gebouwbewonende soorten) is het waarschijnlijk dat de locatie Linderveld deel uitmaakt van een (veel) groter kerngebied voor vleermuizen met vergelijkbare structuren en functies voor de desbetreffende soorten.

De in het plangebied waargenomen vleermuissoorten zijn vrij algemeen in Nederland en Europa [Limpens et al, 1997] (m.u.v. de Franjestaart een vrij zeldzame soort in Nederland die als kwetsbaar is aangeduid op de Rode lijst) [Broekhuizen et al, 1992]. Met de meeste vleermuissoorten ging het lange tijd bergafwaarts. Dit was de aanleiding om deze soorten (inter)nationaal te beschermen. Vanaf het midden van de jaren tachtig gaat het met een aantal vleermuissoorten weer beter. Vleermuizen die overwinteren in grotten en bunkers en dergelijke (zoals baardvleermuis, franjestaart, grootoorvleermuis, watervleermuis en meervleermuis) zijn gemiddeld met 70% toegenomen sinds 1990. De aantallen liggen,

met uitzondering van de Watervleermuis, nog niet op het niveau van de jaren dertig en veertig. De toename van deze vleermuispopulaties is vooral het gevolg van het verminderde gebruik van bestrijdingsmiddelen en bescherming van overwinteringsverblijven. [CBS, 1999].

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat op basis van de totale oppervlakte van het verspreidingsgebied (regionaal en (inter)nationaal) de realisatie van het bedrijventerrein nauwelijks van invloed is op de omvang van het natuurlijke verspreidingsgebied en op de populatieomvang van de betrokken soorten. Ook zullen door mitigerende en compenserende maatregelen de effecten op het natuurlijke verspreidingsgebied en de kwaliteit van het leefgebied worden geminimaliseerd.

2.2 Alternatieve oplossingsrichtingen voor de voorgenomen activiteit

In het afwegingskader van de Habitatrichtlijn is opgenomen dat als er significante effecten verwacht worden, er alternatieve oplossingen moeten worden gezocht waarbij significante effecten achterwege blijven. In voorgaande paragraaf is beschreven dat negatieve effecten op soorten die genoemd zijn in bijlage IV van de Habitatrichtlijn niet uit te sluiten zijn.

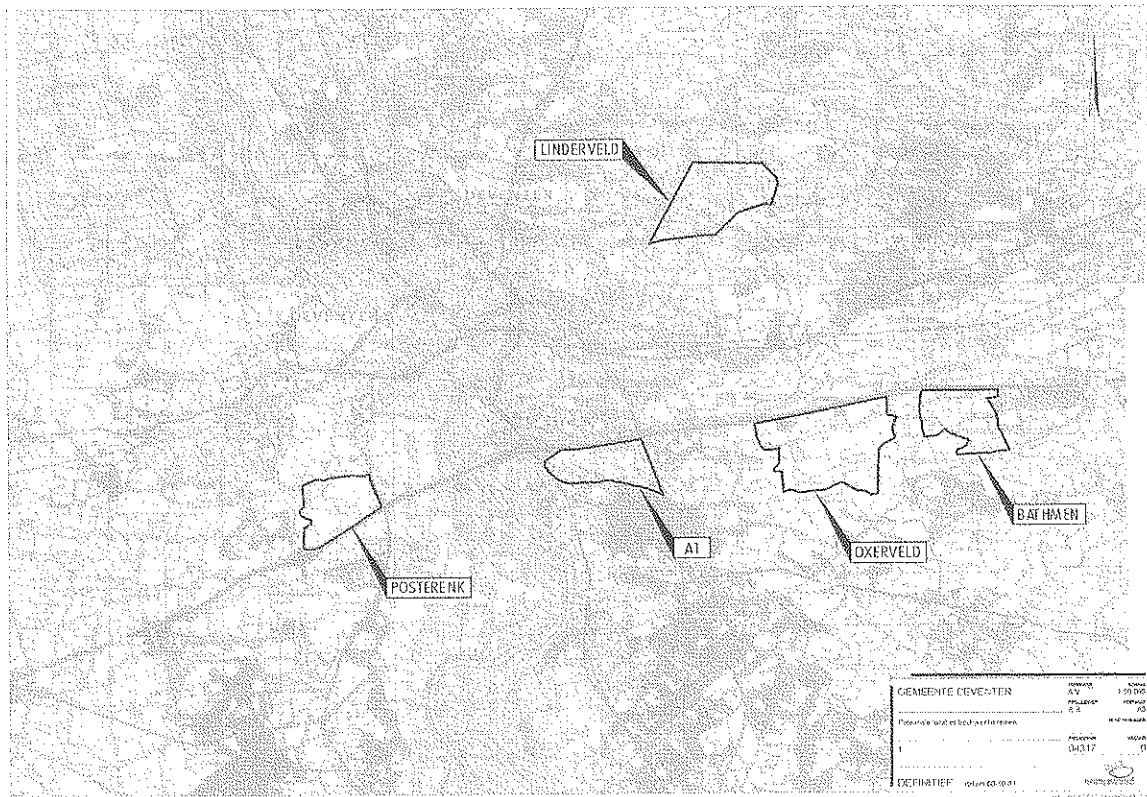
Bij het nagaan of er alternatieve mogelijkheden zijn (stap 2), spelen vier elementen:

- de beoordeling van de vijf locaties uit het locatieonderzoek;
- de vraag of er andere locaties zijn in of in de omgeving van Deventer (dus buiten de locaties zoals aangeduid in het locatieonderzoek);
- de vraag of geen gebruik gemaakt kan worden van bestaande terreinen (nulvariant);
- de keuze van de ligging van het plangebied binnen het zoekgebied.

Vergelijking van 5 potentiële locaties op basis van het effect op beschermde soorten
De locatie Linderveld is in het verleden in gemeentelijke plannen [Gemeente Deventer, 1994] genoemd en in het streekplan [Provincie Overijssel, 2000] reeds aangeduid als een mogelijke locatie voor een bedrijventerrein. Bij het doorlopen van het afwegingskader bieden eerder gemaakte (ruimtelijke) keuzes, ook al zijn ze vastgelegd in ruimtelijke plannen, niet bij voorbaat een motivering om mogelijke alternatieven af te schrijven. De selectie van alternatieven dient in het licht van de beschermingsdoelstellingen van de Habitatrichtlijn te gebeuren en dat is meestal niet de grondslag voor de vastlegging van een locatie.

In het voortraject is door de betrokken overheden (gemeenten en provincies) onderzocht welke ruimtelijke mogelijkheden voor het vestigen van bedrijventerreinen in de regio aanwezig zijn. In dat lange voortraject hebben factoren als fysieke ruimte, beperkingen vanuit bestaande functies en waarden (natuur, landschap, waterwinning), ligging ten opzichte van infrastructuur en stedelijke gebieden e.d. een rol gespeeld. Dit voorafgaande zoekproces heeft deels geresulteerd in indicatieve aanduidingen voor bedrijventerreinen in het streekplan (o.a. voor de locatie Linderveld onder de oude naam Colmschate-Noord), deels voor het aanduiden van mogelijke locaties voor verder onderzoek.

Figuur 1: Situering van de 5 potentiële locaties voor het bedrijventerrein

De op basis van deze onderzoeken aangeduide locaties zijn, met uitzondering van een locatie die te ver van Deventer ligt, als startpunt voor een aanvullend locatieonderzoek gehanteerd. Het betreft de locaties Posterenk, A1, Bathmen, Oxerveld en Linderveld. Op basis van dit aanvullend locatieonderzoek zijn de locaties Linderveld en A1 (waarvoor een aparte MER-procedure doorlopen wordt) geselecteerd als potentiële locaties voor de nieuwe bedrijventerreinen. In het rapport 'Probleem- en doelstelling bedrijventerreinen en voetbalstadion' is het aanvullend locatieonderzoek beschreven.

Tabel 2: Potentiële ontwikkelingslocaties bedrijventerreinen gemeente Deventer

Locatie	Gemeente	Omvang zoekgebied
A1	Deventer (tot 1-1-2000: gem. Gorssel)	120 ha
Oxerveld	Deventer (tot 1-1-1999: deels gem. Bathmen)	350 ha
Bathmen	Bathmen	120 ha
Posterenk	Voorst (Gelderland)	125 ha
Linderveld	Deventer (tot 1-1- 1999: gem. Diepenveen)	200 ha

In dit rapport wordt getoetst aan de waarde van de vier locaties, naast Linderveld, voor beschermde soorten. In het rapport 'Probleem- en doelstelling bedrijventerreinen' is geïnventariseerd (grotendeels op basis van bestaande inventarisatiegegevens) of er op de locaties beschermde soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en/of natuurbeschermingswet voorkomen. Deze soorten worden op de volgende bladzijden beschreven.

Planten

Op alle locatie zijn beschermde plantensoorten aangetroffen. De meeste soorten zijn waargenomen op (of rond) de locatie A1. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat een deel van het Epser Bosch ook tot hetzelfde km-hok behoort. Op de locatie Posterenk komen meer beschermde soorten voor (namelijk 5) dan op Linderveld, Bathmen of Oxerveld (2 tot 3 soorten).

Tabel 3: Beschermde en/of Rode lijst-plantensoorten die bij de 5 locaties zijn aangetroffen (op km-hok niveau) [Floron, 2000]

Nederlandse naam	Locatie	Flora en faunawet/ Natuurbe- schermingswet	Rode lijst 2000	aantal km hokken
Welriekende nachtorchis	A1	Nb	BE	1
Rapunzelklokje	Posterenk, A1	Nb/Ffw	KW	4
Gulden sleutelbloem	Posterenk	Nb/Ffw	KW	1
Jeneverbes	A1	Nb/Ffw	GE	1
Zwanebloem	A1, Oxerveld, Linderveld	Nb/Ffw	TNB	10
Gewone dotterbloem	A1, Oxerveld, Linderveld	Ffw	TNB	9
Akkerklokje	Posterenk, A1	Nb/Ffw	TNB	2
Grasklokje	A1, Bathmen Linderveld	Nb/Ffw	TNB	6
Grote kaardebol	Posterenk	Nb/Ffw	TNB	1
Aardaker	A1	Nb/Ffw	TNB	1
Gewone vogelmelk	Posterenk, A1	Nb/Ffw	TNB	2
Koningsvaren	Bathmen, Linderveld	Nb/Ffw	TNB	2
Kleine maagdenpalm	A1	Nb/Ffw	TNB	1

Amfibieën

Er was aanleiding (waarneming RAVON) om te verwachten dat er op de locatie A1 kamsalamanders voor zouden kunnen komen. De kamsalamander komt voor op bijlage 2 en bijlage 4 van de Habitatrichtlijn, is daarin als prioritaire soort aangewezen en komt voor op bijlage 2 van de conventie van Bern. Tijdens een aanvullende ecologische inventarisatie in het voorjaar van 2001 is deze soort echter niet aangetroffen [Oranjewoud, 2001c]. Belangrijkste reden is waarschijnlijk het vrijwel droogvallen in de zomer van alle potentieel geschikte voortplantingswateren. Alleen op de locatie Posterenk komt een soort van bijlage 4 van de Habitatrichtlijn voor, namelijk de knoflookpad. Voor deze soort zal de aanleg van een bedrijventerrein op de locatie Posterenk vooral een (extra) barrière vormen tussen de zuidelijk en noordelijker gelegen leefgebieden. Op de locaties Posterenk en A1 komen verder alleen algemene soorten voor, net als op de locatie Linderveld. Deze soorten zijn beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze algemene soorten komen ook voor op de bijlage van de conventies van Bern. Omdat het voor Nederland (zeer) algemene soorten betreft, is voor de rechter in deze gevallen altijd bepalend geweest of deze dieren bedreigd worden (op de rode lijsten staan) dan wel dat het rijk hiervoor bepaalde beschermende maatregelen treft (met name soorten waarvoor beschermingsplannen zijn opgesteld). De waargenomen amfibieën komen met uitzondering van de Knoflookpad (op de locatie Posterenk) niet voor op de Rode lijst van amfibieën.

Vogels

Alleen op de locatie A1 zijn twee soorten uit bijlage I van de Vogelrichtlijn, namelijk de Grauwe klauwier (mogelijk broedend) en de Wespendif (foeragerend) waargenomen. Voor deze vogels gaat het gebied grotendeels verloren als foeragegebied. Op de andere locaties zijn geen soorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn waargenomen.

Vleermuizen

Op alle geselecteerde locaties zijn vleermuizen waargenomen (zie Tabel 4) en zal ook de in het kader van de Natuurbeschermingswet beschermde egel voorkomen. Bij de locatie A1 zijn de effecten voor vleermuizen te voorkomen door het door Verboom & Mertens [2001] als zodanig aangemerkte vleermuizenkerngebied³ niet op te nemen in de begrenzing van de locatie (bosrand en het achterliggende Epser Bosch is naar verwachting het meest waardevolle gebied). Ook op de locaties Posterenk, Bathmen en Oxerveld komen verschillende vleermuissoorten voor. Net als bij A1 zal voor Bathmen en Oxerveld het nabijgelegen bosgebied het meest waardevolle gebied zijn voor de vleermuizen. Er bestaat echter een ecologische relatie tussen het bosgebied en het omringende landbouwgebied, onder andere de locatie bestaan.

Tabel 4: Aanwezigheid beschermde vleermuizen op de geselecteerde locaties [Verheggen, 2000/ Verboom & Mertens, 2001]

Nederlandse naam	Locatie(s)	EG- Habitat-richtlijn 3)	Rode lijst	NBW
Franjestaart	Posterenk Linderveld	4	KW	X
Gewone dwergvleermuis	Posterenk, A1, Oxerveld, Bathmen, Linderveld	4	TNB	X
Gewone grootoorvleermuis	Posterenk, A1 2) Linderveld	4	TNB	X
Laatvlieger	Posterenk, A1 1), Oxerveld, Bathmen, Linderveld	4	TNB	X
Meervleermuis	A1 1)	2, 4 (prioritair)	TNB	X
Ruige dwergvleermuis	Posterenk, Oxerveld, Bathmen Linderveld	4	TNB	X
Rosse vleermuis	Posterenk, A1 1), Oxerveld, Bathmen, Linderveld	4	TNB	X
Watervleermuis	Posterenk, A1, Oxerveld, Bathmen, Linderveld	4	TNB	X

1) Volgens Verheggen, 2000 is deze soort wel op het A1 waargenomen, In Verboom&Mertens (2001) is deze soort niet op A1 waargenomen.

2) Volgens Verheggen, 2000 is deze soort niet op A1 waargenomen, In Verboom&Mertens (2001) is deze soort wel op A1 waargenomen.

3) Habitatrichtlijn (= FFH-richtlijn): Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna

Bijlage 2: soorten waarvoor de aanwijzing van speciale gebieden vereist is

Bijlage 4: soorten die strikte bescherming vereisen

De gegevens met betrekking tot de vleermuizen zijn gebaseerd op de onderzoeksrapporten van [Verheggen, 2000] en [Verboom & Mertens, 2001]. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de gegevens van Verheggen grofmazig zijn omdat deze de verspreiding op basis van kilometerhokken weergeven en dat de beschikbare gegevens niet volledig zijn. De gegevens van [Verboom & Mertens] zijn gebaseerd op gedetailleerd veldonderzoek van de locaties A1 en Linderveld en uit dit rapport blijkt dat locaties die in eerste instantie als minder waardevol werden beoordeeld toch een grote waarde hebben voor vleermuizen. Omdat de niet nader onderzochte locaties (Posterenk, Bathmen en Oxerveld) in een gebied liggen met een vergelijkbare landschapstructuur als de locaties A1 en Linderveld

3. De term 'kerngebied' duidt hier niet de status zoals die geldt voor de kerngebieden van de EHS

(kleinschaliger landbouwgebied met kleinere tot grotere bossen in de omgeving) is het waarschijnlijk dat nader onderzoek van deze locaties naar het voorkomen van vleermuizen ook zal leiden tot een hogere waardering van deze gebieden voor vleermuizen. In welke mate deze hogere waardering zal optreden, is niet aan te geven maar op basis van de bestaande gegevens is het duidelijk dat de andere locaties geen alternatieve vormen waarbij de effecten voor vleermuizen niet zullen optreden.

Conclusie

Op alle locaties zijn (gedeeltelijk) waardevolle gebieden voor vleermuizen aanwezig [zie Verheggen, 2000; Posterenk en Bathmen zijn als meer waardevol voor vleermuizen aangemerkt dan Linderveld, A1 en Oxerveld, tussen A1 en Oxerveld is weinig verschil] en er komen ook andere beschermde soorten voor waarvoor de aanleg van een bedrijventerrein een negatief effect zal hebben. Daarom leveren de andere locaties (Bathmen, Oxerveld en Posterenk) geen alternatieve locatie op waarbij negatieve effecten op beschermde soorten niet, nauwelijks of in mindere mate te verwachten zijn.

Is een volledig beeld verkregen van mogelijke locatiealternatieven?

In voorgaande paragraaf is bekeken of de andere reeds geselecteerde locaties als een alternatieve locaties kunnen worden aangemerkt. Daarnaast is het de vraag of er andere locaties zijn in of in de omgeving van Deventer buiten de locaties zoals aangeduid in het locatieonderzoek, die als alternatieve locatie kunnen worden aangemerkt. De maatstaven die bij deze vergelijking dienen te worden aangelegd, moeten betrekking hebben op de bescherming van de soorten en kunnen andere (bijvoorbeeld economische criteria) geen voorrang hebben op ecologische criteria om alternatieven te selecteren.

In het voortraject (voorafgaand aan de inperking tot de vijf locaties) is door de betrokken overheden (gemeenten en provincies) onderzocht welke ruimtelijke mogelijkheden voor het vestigen van bedrijventerreinen in de regio aanwezig zijn. In dat lange voortraject hebben factoren als fysieke ruimte, beperkingen vanuit bestaande functies en waarden (natuur, landschap, waterwinning), ligging ten opzichte van infrastructuur en stedelijke gebieden e.d. een rol gespeeld. Dit voorafgaande zoekproces heeft deels geresulteerd in indicatieve aanduidingen voor bedrijventerreinen in het streekplan (o.a. voor de locatie Linderveld onder de oude naam Colmschate), deels voor het aanduiden van mogelijke locaties voor verder onderzoek (de 'vijf').

Op grond van de voorgaande onderzoeken is in het besluitvormingsproces binnen de gemeente Deventer geconcludeerd dat –naast de vijf locaties zoals opgenomen in het rapport Probleemstelling en doel- geen andere locaties in of nabij Deventer aanwezig zijn die reeel in aanmerking komen om te worden ingericht tot bedrijventerrein.

Overigens kan op basis bestaande inventarisatiegegevens (o.a. Klemann et al, 1996/Provincie Gelderland, 2000) en de relatie die er bestaat tussen de kleinschaligheid van het landschap en de aanwezige natuurwaarden (een grootschalig intensief gebruik landbouwgebied bezit meestal veel minder natuurwaarden dan een kleinschaliger landschap met talrijke landschapselementen zoals bomenrijen, bosjes) worden gesteld dat op een groot deel van het grondgebied (buitengebied) van Deventer en aangrenzende gemeenten ecologische waarden voorkomen die gelijk zijn aan of groter zijn dan de waarden bij Linderveld en A1. Daarmee is het onwaarschijnlijk dat andere (ook kleinere) locaties zouden kunnen worden gevonden die èn geschikt zouden zijn als locatie voor een bedrijven terrein èn zouden leiden tot geen of een kleiner effect op beschermde soorten.

De nulvariant (gebruik van bestaande terreinen) is geen alternatief

De gemeente wil (situatie januari 1999) het dreigend gebrek aan ruimte voor bedrijvigheid aanpakken door enerzijds de ruimte binnen de bestaande grenzen optimaal te benutten en anderzijds door uitbreiding van ruimte voor bedrijvigheid buiten de grenzen van de gemeente. Intensivering van het ruimtegebruik op bestaande bedrijventerreinen wordt daar waar mogelijk aangepakt.

Er is inmiddels een begin gemaakt met een grootscheepse revitalisering van het bedrijventerrein Bergweide. Door het uitplaatsen van bedrijven, verwijderen van spoorinfrastructuur en herinrichting van de openbare ruimte wordt verwacht dat circa 12 ha netto uitgeefbaar bedrijventerrein kan worden 'teruggewonnen'. Deze 12 ha komen vanaf 2001 gefaseerd op de markt.

Naast deze revitalisering van Bergweide is door de gemeente Deventer ook voor andere plekken in de stad gezocht naar mogelijkheden om ruimte voor bedrijvigheid te scheppen. Projecten in dit kader zijn met name:

- aanleg van Handespark De Weteringen (circa 25 ha netto bedrijventerrein, inmiddels nagenoeg uitgegeven);
- vergroting van het bedrijventerrein Kloosterlande door uitplaatsing van sportterreinen;
- sanering en ontwikkeling van de Handelskade en van oude wijken rond het stadscentrum.

Deze inspanningen hebben geleid tot het beschikbaar komen van een (beperkte) oppervlakte uitgeefbaar terrein. Verdere intensivering van het zoeken van ruimte binnen de bestaande bedrijventerreinen zal naar verwachting slechts zeer beperkt resultaat kunnen hebben.

Keuze ligging plangebied binnen zoekgebied op basis van ecologische waarden

Het zoekgebied beslaat ca. 200 ha. Het bedrijventerrein moet een oppervlakte van ca. 55 ha netto uitgeefbaar en 85 ha bruto oppervlak bevatten. Concreet houdt dit in, dat binnen het zoekgebied gezocht is naar de meest gunstige (en voor het milieu minst ongunstige) plaats voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein.

De landschappelijke cultuurhistorisch waardevolle kenmerken zijn van belang voor vleermuizen, kleine zoogdieren en vogels van kleinschalig landschap. Direct ten oosten van het zoekgebied concentraties van rode lijst vogelsoorten voor. Uit de ecologische inventarisatie die voor het zoekgebied is uitgevoerd blijkt dat het gehele zoekgebied waardevol is voor verschillende diergroepen. De ecologische waarden voor vleermuizen, vlinders en libellen in het zoekgebied zijn voor een groot deel gebonden aan de lijnvormige elementen (lanen en singels zoals de Baarlermarsweg, de waterlopen Zandwetering en Soestwetering, Overijssels kanaal). In het zoekgebied komen zowel vogels voor die zijn gebonden aan kleinschalige landschappen als vogels van meer open gebieden. Buiten het zoekgebied komen ecologisch waardevolle gebieden voor (o.a. ten oosten en noorden van het zoekgebied).

Voor het aspect natuur is het westelijk deel van het zoekgebied het meest geschikt als locatie voor het bedrijventerrein, waarbij echter bij de inrichting zo mogelijk rekening zou moeten worden gehouden met de ecologische waarden aan de rand van het zoekgebied (Baarlermarsweg, Soestwetering, Overijssels kanaal, Zandwetering) en de waarde van de lijnvormige elementen. Het zuidwestelijk deel van het zoekgebied (rondom de Zandwetering) is van belang voor natuur en voor de waterhuishouding.

Uit de globale beschouwing van de ecologische en overige landschappelijke waarden van het zoekgebied is gebleken, dat de westelijke helft van het zoekgebied (met aandacht voor de waarden van de Zandwetering) de beste mogelijkheden biedt om een bedrijventerrein aan te leggen rekening houdend met de duurzaamheidsdoelstellingen.

Conclusie

Op basis van voorgenoemde argumenten, blijkt dat er geen alternatieve locaties aanwezig zijn waar gelet op de beschermingsdoelstellingen van de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet bij de realisatie van een bedrijventerrein geen of veel minder negatieve milieueffecten voor beschermde soorten te verwachten zijn. Het gebruik van bestaande bedrijventerreinen levert evenmin een alternatief op. Andere locaties leiden aan hetzelfde manco als de locaties Linderveld en A1. Er kan dan ook gemotiveerd en beargumenteerd worden gekozen voor de twee locaties Linderveld en A1, waarna voor deze locaties nader (ook ecologisch) onderzoek is uitgevoerd naar de beste wijze van inrichten en het beoordelen en uitwerken van de verplichting tot mitigatie en compensatie [Oranjewoud, 2001b].

Op grond van alle onderzoeken is in het besluitvormingsproces binnen de gemeente Deventer geconcludeerd dat –naast de vijf locaties zoals opgenomen in dit rapport- geen andere locaties in of nabij Deventer aanwezig zijn die in aanmerking komen om te worden ingericht tot bedrijventerrein.

Binnen het zoekgebied van Linderveld is realisatie van het bedrijventerrein in het westelijke deel het minst schadelijk voor ecologische waarden.

Relatie tussen de locaties A1 en Linderveld

In het rapport 'Probleemstelling en doel' [Oranjewoud, 2001] is op basis van de sociaal-economische situatie van Deventer onderbouwd dat er behoefte bestaat aan twee bedrijventerreinen, waarbij het ene terrein (Linderveld) met name is gericht op de behoefte aan ruimte bij lokale bedrijvigheid (uitplaatsen, uitbreiden) terwijl het andere terrein (A1) vooral is gericht op de ruimtevrage die bestaat bij nieuwvestigende bedrijven, met een ander profiel en andere locatievereisten dan de lokale bedrijvigheid. De locaties A1 en Linderveld zijn derhalve allebei noodzakelijk en kunnen niet worden beschouwd als (elkaars) alternatief.

2.3 Aantonen van de dwingende redenen van groot openbaar belang

In het stappenschema is opgenomen dat bij het optreden van negatieve effecten en de afwezigheid van alternatieven, het project slechts mag worden gerealiseerd indien er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang (de Natuurbeschermingswet spreekt van 'zwaarwegende openbare belangen' – in het voorliggende rapport wordt uitgegaan van een richtlijnconforme interpretatie). In voorgaande paragrafen is beschreven dat er negatieve effecten te verwachten zijn en dat alternatieve locaties (waar de negatieve effecten niet te verwachten zijn of veel beperkter zijn) niet voorhanden zijn. Daarom wordt in deze paragraaf de volgende stap gezet in het stappenplan (stap 3), namelijk het aantonen van het groot openbaar belang, waaraan niet op andere wijze tegemoet kan worden gekomen.

Dit aspect is reeds beschreven in het kader van de probleemanalyse in het rapport probleem- en doelstelling (hoofdstuk 2) en in het MER (hoofdstuk 2) en wordt in dit rapport samengevat.

Behoren economische redenen ook tot dwingende redenen van groot openbaar belang?

De vraag is of redenen van sociaal-economische aard ook onder 'andere dwingende redenen van groot openbaar belang' worden verstaan. Hierover zijn de meningen in de rechts-

praktijk verdeeld. Er zal een uitspraak van het HvJ moeten worden afgewacht waarin zij zich expliciet over deze vraag zal uitlaten [Van Opzeeland, 2001].

In de Lappel Bank zaak (HvJ EG 11 juli 1996, zaak C-44/95) heeft het Hof opgemerkt dat bij de aanwijzing van speciale beschermingszones louter ecologische eisen een rol mogen spelen, maar economische eisen, als dwingende redenen van groot openbaar belang later in het kader van de procedure van artikel 6 leden 3 en 4 (betreffende de passende beoordeling en de redenen en voorwaarden om een plan of project toch uit te voeren ondanks de negatieve conclusie van de passende beoordeling) in aanmerking kunnen worden genomen. In deze zaak lijkt het Hof de adviezen van de Europese Commissie over verschillende deelstukken van de A20 in Noord Duitsland (17 april 1995 en 18 december 1995, Pb. C 178/3 1995) te volgen waarin de Commissie concludeerde dat redenen van sociale en economische aard onder 'dwingende redenen van groot openbaar belang' vielen [Van Opzeeland, 2001].

Hoge werkloosheid is een probleem

De gemeente Deventer heeft te maken met een dalend, maar nog steeds relatief hoog percentage werkzoekenden. De werkgelegenheidsgroei in de tweede helft van de jaren negentig bracht geen daling in het relatief aantal personen dat langer dan drie jaar werkloos was. Ondanks een groei van de werkgelegenheid nam het aandeel langdurig werklozen binnen het werkzoekendenbestand de afgelopen jaren zelfs toe van 27% naar 36% (dit betreft 1.100 werkzoekenden)⁴. Dit is vooral gerelateerd aan het relatief lage opleidingsniveau van de werkzoekenden en het feit dat de vraag naar laaggeschoolde arbeid door modernisering van de industriesector en een verschuiving naar de dienstensector is afgenomen. Er zijn in Deventer relatief veel laaggeschoolden en daarmee samenhangend tevens relatief veel laaggeschoolde werkzoekenden. De gemiddelde inkomens van huishoudens in Deventer zijn relatief laag.

Het toekomstperspectief voor de regio, zoals dat is afgeleid van het perspectief voor Overijssel, is een verdere afname van werkgelegenheid in de sectoren industrie en landbouw en een groeiende werkgelegenheid in de dienstensectoren.

Bestrijding van de werkloosheid door realisatie van vestigingsruimte

Voor de noodzakelijke en verwachte groei van de bedrijvigheid is vestigingsruimte nodig. Het economische beleid van de gemeente Deventer is de afgelopen jaren geformuleerd rond het centrale doel *bestrijding van de werkloosheid*. Het beleid wordt gekenschetst als *drie sporen, één doel*. Als de drie sporen worden aangeduid:

1. economische structuurversterking;
2. arbeidsmarktbeleid;
3. versterking economisch klimaat.

Binnen het spoor "economische structuurversterking" wordt het vinden van ruimte voor bedrijvigheid als centrale uitdaging gezien.

Waarom in Deventer?

Binnen de Stedendriehoek Apeldoorn – Zutphen – Deventer is behoefte aan extra bedrijventerreinen. Vanuit regionaal verband is er vooral vraag naar een gezamenlijk (Stadsgevestigd Stedendriehoek) economisch project in de vorm van een wervend en representatief regionaal bedrijventerrein. De reden hiervoor is onder meer het sparen van de kleine meer lokaal gerichte bedrijventerreinen aan de stadsranden teneinde de continuïteit van uitgifte voor lokale bedrijven te waarborgen. Tevens kan een regionaal bedrijventerrein be-

4. In totaal heeft Deventer circa 3000 werkzoekenden (per 1-1-2000).

staande bedrijvigheid uit de stedendriehoek, waar momenteel geen geschikte locatie voor is, accommoderen. In dit kader zijn met name de locaties 'De Kar' (Apeldoorn) en 'A1' op grond van eerdere onderzoek als geschikte locaties aangemerkt.

Deventer heeft als enige in de stedendriehoek Deventer, Apeldoorn en Zutphen aansluiting op hoofdassen van zowel weg-, water- als spoorvervoer. Dit biedt in principe goede perspectieven voor het vasthouden en aantrekken van bedrijven. Inmiddels is meer potentiële ruimte voor uitbreiding van ruimte voor bedrijvigheid binnen de gemeentegrenzen gekomen door een grenscorrectie met de gemeente Gorssel en door het samenvoegen van de gemeenten Deventer en Diepenveen; Hiermee is het gebied waar de locaties A1 en Linderveld zijn gelegen binnen de gemeentegrenzen van Deventer gekomen.

Binnen de gemeente Deventer is er een grote vraag naar bedrijfsruimte. Deze vraag is voor het grootste deel afkomstig uit Deventer zelf. In 1997 bleek 70% van de nieuwe bedrijven een herkomst binnen de gemeente te hebben. De overige 30 % was afkomstig van buitenaf en is vooral te danken aan de gunstige ligging van Deventer aan de corridor A1. Gegevens over de periode 1997-2001 zijn niet beschikbaar. Binnen de gemeente is verspreid over drie bedrijventerreinen 307 ha netto bedrijfsruimte aanwezig. In 1997 was hiervan nog 28 ha beschikbaar. In 2000 is deze voorraad tot enkele ha teruggelopen; grotere kavels zijn niet meer beschikbaar.

2.4 Mitigatie en compensatie

Indien alsnog tot uitvoering wordt besloten worden alle benodigde compenserende maatregelen genomen. De term 'compenserende maatregelen' wordt in de Habitatrichtlijn niet nader omschreven. Compensatie is in ieder geval nodig om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 (het Europese ecologische netwerk bestaande uit speciale beschermingszones) bewaard blijft. De samenhang van dat netwerk wordt niet aangetast door het project.

Op basis van biotoopeisen van de beschermde soorten (met name vleermuizen) en de ecologische relaties van het plangebied met de omgeving zijn in het MER wel mitigerende en compenserende maatregelen voorgesteld. Verzachtende maatregelen, die erop gericht zijn de negatieve gevolgen voor het gebied zelf zo veel mogelijk te beperken, betreffen de inpassing van de meeste bosjes, het behoud, versterking en/of de aanleg van brede groenstroken langs het terrein (Baarlermarsweg, Soestwetering, Schooldijk en Oerdijk) en de ontwikkeling van de zone langs de Zandwetering tot een brede ecologische (verbinding)zone). De brede groenstroken aan de rand van het terrein zullen een functie als verblijfgebied en/of vliegroute voor vleermuizen hebben. Verboom en Mertens [2001] geven aan dat van de waargenomen vleermuizen bekend is dat zowel vliegroutes als foerageergebieden zich in het algemeen langs randen van opgaande vegetaties bevinden. Kleine soorten begeven zich doorgaans niet verder dan ca. 20 m vanaf de bomen (de laatvlieger wordt geregeld tot op een afstand van meer dan 50 m van opgaande randen aangetroffen). Mitigerende en compenserende maatregelen zullen ook deel uitmaken van de ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Een andere mitigerende maatregel is het uitvoeren van de meest versturende werkzaamheden in een, voor vleermuizen, gunstige periode. Bij verstoring in de actieve periode kunnen vleermuizen uitwijken. Er wordt in die periode ook vaak van verblijfplaats gewisseld. Verstoring van de winterslaap betekent een zeer ernstig negatief effect. De winterslaap duurt in Nederland globaal van oktober-november tot februari-maart [Limpens et al.,

1997]. De vleermuizen zijn in deze periode in hun overwinteringsgebieden die waarschijnlijk buiten het plangebied liggen. Om zeker geen verblijfplaatsen te verstoren, kunnen voor de start van de werkzaamheden (met name het kappen van bomen als mogelijke zomerverblijfplaats, het slopen van boerderijen als mogelijk winterverblijfplaats) mogelijke vleermuisbomen of winterverblijfplaatsen worden geïnventariseerd. Indien deze worden aangetroffen, kan het tijdstip voor de uitvoering daaraan worden aangepast.

De compenserende maatregelen bestaan uit de aanbeveling om maatregelen te treffen om de biologische waarden van het aangrenzende landbouwgebied te verhogen zodat het gebied zal versterken als kerngebied voor vleermuizen.

Een belangrijk aandachtspunt ten aanzien van de compensatie is het tijdstip van compensatie. In de Vogel- en Habitatrictlijn is opgenomen dat vooraf dient te worden gecompenseerd.

3 Conclusie

Het doorlopen van het stappenschema in het kader van de natuurbescherming, ten behoeve van de besluitvorming over het realiseren van het bedrijventerrein Linderveld, leidt tot de volgende constatering:

- op en bij de locatie (plangebied Linderveld) komen beschermde soorten voor, die door de voorgenomen activiteit kunnen worden beïnvloed;
- het totale verspreidingsgebied en de populatieomvang van betrokken soorten wordt niet tot nauwelijks verkleind;
- alternatieve locaties of oplossingsrichtingen zijn niet beschikbaar;
- er is een groot maatschappelijk belang gediende met het realiseren van het bedrijventerrein Linderveld.

Het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit wordt zodanig groot geacht, dat dit de ingreep rechtvaardigt. Bij de uitwerking van de plannen moet zo veel mogelijk rekening worden gehouden met het beperken en mitigeren van de effecten op de beschermde soorten. Effecten die niet kunnen worden voorkomen of gemitigeerd, moeten worden gecompenseerd.

4 Geraadpleegde literatuur

Bel D. & D. Cleton, september 2001. Adders onder het gras; EU-richtlijnen moeilijk werkbaar in de praktijk. In: Kenmerken 8/4 blz.18-21.

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). 15 juni 1999 Persbericht (PB99-152) Voorburg

Commissie van de Europese Gemeenschappen, 1991. Richtlijn van de Commissie van 6 maart 1991 tot wijziging Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand. Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen.

Commissie van de Europese Gemeenschappen, 1992. Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992, inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen.

Creemers, R.C.M., 1996. Rode lijst van bedreigde en kwetsbare Reptielen en Amfibieën. Publicatiebureau Stichting RAVON, Nijmegen. (basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst).

Daemen B., R. de Wijs, A. Kaper, M. Straver & A. van Strien, 1998. Resultaten van vleermuisstellingen in overwinteringsverblijven in de periode, 1986-1997. In: Kwartaalbericht Milieustatistiek, 98/3, blz. 39-45. Centraal Bureau voor de statistiek. Voorburg/Heerten.

Europese Gemeenschappen, 2000. Beheer van 'Natura 2000'-gebieden; de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG). Luxemburg.

FLORON, 2001 Gegevens plantensoorten.

Hollander, H., & P. v.d. Reest, 1994. Rode lijst van bedreigde en kwetsbare zoogdieren in Nederland. VZZ, Mededeling nr. 15. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht. (basisrapport rode lijst zoogdieren).

Hom, C.C., P.H.C. Lina, G. van Ommering, R.C.M. Creemers & H.J. R. Lenders, 1996. Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen. Rapport IKC-N nr. 25

Klemann, M., R. Beringen, H. Hazelhorst, P. Bremer, K. van der Veen & C. Knotters, 1996. Flora en fauna van Zuid- en Midden-Salland. Basisrapport milieu-inventarisatie. Provincie Overijssel, afdeling Landelijk Gebied, bureau Natuur en Landschap, Zwolle.

Limpens H., K. Mostert en W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Lina, P.H.C. en G. van Ommering, 1994. Bedreigde en kwetsbare zoogdieren in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen. Rapport IKC-N nr. 12

Lina, P.H.C. en G. van Ommering, 1994. Bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen. Rapport IKC-N nr. 21

Ministerie van LNV en ministerie van VROM, 1993. Structuurschema Groene Ruimte; het landelijk gebied de moeite waard. Deel 3 Kabinetsstandpunt. Den Haag.

Morel S., oktober 1998. Consequenties van 'beschermingsformules. In: Kenmerken, nr. 5.

Morel S., oktober 2000. Beschermingsformules. In: Kenmerken nr. 5.

Ommering, G. v., I. v. Halder, C.A.M. v. Swaay & I. Wynhoff, 1995. Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen. Rapport IKC-N nr. 18

Opzeeland, M. van, 2001. Gemeenten en de Vogel- en Habitatrichtlijn; de consequenties van de juridische bescherming van bedreigde diersoorten en hun leefgebieden voor de totstandkoming van bestemmingsplannen. Scriptie, Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Osieck, E.R. & F. Hustings, 1994. Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten in Nederland. Technisch rapport 12, Vogelbescherming Nederland, Zeist. (basisrapport rode lijst vogels).

Oranjewoud, oktober 2001a. Probleem- en doelstelling Bedrijventerreinen en voetbalstadion (onderdeel van de milieu-effectrapportages Linderveld en A1).

Oranjewoud, oktober 2001b. Milieu-effectrapport bedrijventerrein Linderveld. (Documentnr. 04317-R-401).

Provincie Gelderland, 2000. Inventarisatiegegevens. Arnhem.

Staatsblad, 564 09-09-1998 (lwtr: 02-10-1998). Besluit bescherming inheemse dier- en plantensoorten

Verboom B. & F. Mertens, 2001. Vleermuizen in Colmschate-Noord en Epse-Noord; een vergelijking voor twee plangebieden voor bedrijventerreinen in Deventer. Rapportnummer 2001.10.VZZ, Arnhem.

Wasscher, M., O. Keijl & G. v. Ommering, 1998. Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen. Rapport IKC-N nr. 30

Wynhoff, I. & C.A.M. v. Swaay, 1995. Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. De Vlinderstichting, Wageningen.

profiel

50 jaar bouwen aan een leefbaar Nederland

Met bijna 2000 werknemers en ruim tienduizend opdrachten per jaar is Oranjewoud één van de grootste advies- en ingenieursbureaus in Nederland. Dit jaar zijn we precies een halve eeuw actief op het brede terrein van infrastructuur, bouw, stedelijke inrichting, natuurontwikkeling, milieu, vastgoedzaken en vrijetijdsvoorzieningen.

Daarbinnen bieden we als één van de weinige partijen de combinatie van idee en verwezenlijking; van ingenieurswerk en daadwerkelijke realisatie binnen één organisatie.

Dat staat niet alleen garant voor haalbare plannen, maar ook voor een hoogwaardige uitvoering. Voor onze opdrachtgevers is dat een vertrouwd gevoel.

Sterk in teamwerk

Oranjewoud werkt voor en samen met overheden, bedrijven en instellingen. Van lokale tot landelijke overheid, van handel tot industrie, van midden- en kleinbedrijf tot multinational, van non-profitsector tot particulier; alle opdrachtgevers zijn belangrijk.

Daarbij combineren we onze sterke eigen inbreng met respect voor de kennis en kunde van de opdrachtgever. Partnership is dan ook altijd het uitgangspunt.

Raad en daad op maat

Het dienstenpakket van Oranjewoud mag breed worden genoemd. We verzorgen binnen onze werkgebieden het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en onderhoud. Al naar gelang de wens van de opdrachtgever nemen we hierbij één specifiek gedeelte, een combinatie van meerdere onderdelen of het hele traject op ons.

Altijd binnen handbereik

Oranjewoud staat dicht bij de opdrachtgever. Ook in letterlijke zin, met zes grote vestigingen en nog een flink aantal kleinere, die slagvaardig in de verschillende regio's opereren, is Oranjewoud altijd binnen handbereik.

De landelijke business units zijn op vrijwel al onze regionale vestigingen vertegenwoordigd. Zo combineren we inzicht in landelijke ontwikkelingen met een diepgaande kennis van lokale omstandigheden.

Onze buitenlandse activiteiten zijn ondergebracht in Oranjewoud International B.V., met bureaus in Antwerpen, Dresden en Budapest.

www.oranjewoud.nl

Vestigingen

Hoofdkantoor

Directie, Stafdiensten,

Koningin Wilhelminaweg 11

Postbus 24

8440 AA Heerenveen

Telefoon: (0513) 63 45 67

Telefax: (0513) 63 33 53

Heerenveen

Groningen, Friesland, Drenthe,
secretariaat Business unit Bouw & Vastgoed

Tolhuisweg 57

Postbus 24

8440 AA Heerenveen

Telefoon: (0513) 63 45 67

Telefax: (0513) 63 33 53

Deventer

Overijssel, Gelderland,
secretariaat Business unit Stad & Ruimte

Keulenstraat 3

Postbus 321

7400 AH Deventer

Telefoon: (0570) 67 94 44

Telefax: (0570) 63 72 27

Almere

Noord-Holland, Utrecht, Flevoland,
secretariaat Business unit Object & Informatie

Wisselweg 1

Postbus 10044

1301 AA Almere-Stad

Telefoon: (036) 530 80 00

Telefax: (036) 533 81 89

Capelle aan den IJssel

Zuid-Holland, Zeeland,
secretariaat Business unit Bodem & Water

Rivium Westlaan 72

2909 LD Capelle aan den IJssel

Postbus 8590

3009 AN Rotterdam

Telefoon: (010) 288 45 45

Telefax: (010) 288 47 47

Oosterhout

Noord-Brabant, Limburg,
secretariaat Business unit Sport & Techniek

Beneluxweg 7

Postbus 40

4900 AA Oosterhout

Telefoon: (0162) 48 70 00

Telefax: (0162) 45 11 41

Locatie Geleen

Mijnweg 3

Postbus 17

6160 AA Geleen

Telefoon: (046) 478 92 22

Telefax: (046) 478 92 00

Rijswijk

Oranjewoud Infragroep B.V.,
secretariaat Business unit Mobiliteit & Infrastructuur

Polakweg 13

Postbus 1105

2280 CC Rijswijk

Telefoon: (070) 414 31 00

Telefax (070) 414 31 99

Tevens locaties in:

Groningen, Assen, Stadskanaal, Schoonebeek, Jisp en Goes